

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Тодор Александров Киров

за Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен

„Доктор” в област 8.3. Музикознание и музикално изкуство,

с автор **Паолина Красенова Василева,**

докторант към катедра „Музикален фолклор”,

факултет „Музикален фолклор и Хореография”,

при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев” – Пловдив,

на тема „Фолклорни инструментални практики във Варна и някои селища
в региона”

=====

Проучването и съхранението на традиционния български фолклор е съществена необходимост от гледна точка запазване националната ни българска идентичност. Произтичащи от това са изследванията, които се правят, с цел неговото изучаване и предаване на следващите поколения. За разнообразието на българския фолклор е писано многократно от български и чуждестранни изследователи. Изхождайки от обобщенията в тези изследвания установяваме, че се говори принципно за шест фолклорни области в България - Тракийска, Родопска, Пиринска, Шопска, Северняшка и Добруджанска. Не може да не отчетем обаче, че регионални различия има и вътре в споменатите области, като например Странжа, Северозападна България, Делиормана, Пазарджишки, Сливенски, Хасковски... региони, които са със своя специфика по отношение на фолклора.

В този смисъл можем да говорим и за фолклора във Варненско, още повече, че няма единно становище към коя от двете - Добруджанска или Северняшка фолклорни области се причислява този регион. Фолклорът в него е със свой облик, възплъщава историческите събития, бита и културата на населението, живяло и живеещо там, отразява миграционните процеси. Многообразието в етническия състав на населението е дало отражение върху културното наследство в този регион. Запазени са в голяма степен музикално – танцовите и обредни прояви на отделните етнически групи, носещи белезите на изкуството на своите предци. Дългогодишното съжителство на тези групи обаче породило някои общи, специфични черти на фолклорното изкуство, което се дължи на взаимното влияние между отделните етнически общества.

Напълно запазени във Варненско са характерните за цяла България народни инструменти гайда, кавал и гъдулка. В днешно време сме свидетели на значителни промени в народно-инструменталното изкуство: усъвършенстват се народните инструменти, използват се класически

инструменти, интерпретира се музика от различни жанрове, развива се хармоничното оркестрово музициране... Тези промени разбира се не подминават и Варненския регион, но със сигурност можем да кажем, че гайдата, кавалът и гъдулката са запазили своята популярност, традиционен вид и начин на свирене.

Темата за народно-инструменталните фолклорни практики във Варненско до сега е стояла встрани от вниманието на изследователите, като в публикациите се засяга предимно певческото и танцовото изкуство. С тази тема се е заела докторантката към катедра "Музикален фолклор" при АМТИИ "Проф. Асен Диамандиев" Паолина Василева.

Паолина е родена в гр. Варна и в този град получава увлечението и развитието си в областта на фолклора. Изучава инструмента гъдулка от 7 годишна при преподавателите Генчо Стоянов, Жечко Тенев, Симеон Симеонов и впоследствие в АМТИИ при проф. д-р Тодор Киров. В творческия си път е получила много индивидуални награди като гъдулар - изпълнител, а това е и квалификацията ѝ от бакалавърска степен в АМТИИ. След това завършва и магистърска степен "Педагогика на обучението по музика" в същото училище. От 2018г е докторант към катедра "Музикален фолклор". В момента е учител по музика в детска градина.

Като дисертационен труд Паолина Василева представя теоретичната разработка „Фолклорни инструментални практики във Варна и някои селища в региона”. Прави впечатление, че авторката е прегледала значителен обем литература, свършила е полезна работа на терен - проведени са много интервюта, представила е много детайлна информация. Не е известно да е правено до сега специално изследване, фокусирано върху инструменталното изпълнителство във Варненски регион. Натрупаният опит като инструменталист, както и привързаността ѝ към родния край дават смелост за това теоретично изследване.

Трудът е структуриран в три глави: представени са исторически и етнодемографски данни за Варненски регион; анализирани са регионалните особености на музикалния фолклор, музикалните и в частност инструменталните фолклорни практики; направен е преглед на досегашните теоретични изследвания, свързани с темата. Акцентът на изследването е върху фолклорната инструментална музика във Варна и региона, като в изложението е направено разчленяване на любителски, самодейни, професионални и обучителни практики. Особено място е отделено на двете етнически групи "ваяци" и "гагаузи", включващо исторически данни, форма на общуване с други етноси, местоположение, обичаи, облекло, поминък, говор, музикални прояви и др.

Препоръки:

В Първа глава акцентът е върху етнодемографската характеристика на Варна и региона. Наред с това обаче, към тази глава са включени и точки 1.2 "Инструменталните практики на населението във Варна" и 1.3.3 "Музикалните практики в изследваните селища", които по своето съдържание могат да се отнесат към Втора глава, разглеждаща именно тези практики на любителското изкуство в изследваните селища.

Глава Втора е посветена на "любителското музициране" и "организираното движение на самодейността". Текстът, който четем в точка 2.2 (стр.57-90) изяснява как са провеждани интервюта и поднася преразказана информация от сведенията, които са дали множеството информатори, което придава журналистически стил на четивото и пренасища читателя с детайли. Би било добре, както би подхождало на едно научно изследване, текстът да е с обобщени мисли на автора, с изнесени заключения и изводи за инструментите, мелодиите, обичаите и изпълнителите по села и региони, а детайлите да са изнесени "под черта". Всъщност - има опит за такова обобщение (стр.90), но то е кратко, повърхностно и недостатъчно.

На стр.60 има текст: " На събора на Букурещлиев прави впечатление, че вече не се изпълняват мелодии с „кърма“...". Тук явно става въпрос за гайдата, но за обикновения читател (незапознат с устройството и строя на народните инструменти) представлява загадка какво означава този израз, а особено и понятието "кърма". Би било добре "под черта" да се внесе пояснение (както има такова пояснение за начина на окачване на гъдулката на стр.70). По подобен начин звучи и следващото изречение: "От изпълнението на кавалджиите отличаващо се е владееенето на всички регистри на кавала..." - т.е, необходимо е някакво обяснение какво представляват тези регистри. При отделни цитирани от дисертанта свирачи се споменава за строя на кавала и гайдата (стр.73, 75, 79, 81, 83) и броя на струните и начина на настройване на гъдулката (стр.70, 72, 80), но без да се даде пояснение какво представляват те, и да се даде пример с други подобни видове, както и с популярни и утвърдени вече в практиката такива.

По точка 2.3 от Втора глава със заглавие "Организирано движение на самодейността след 50^{-те} години на ХХ век" (стр.91-103) е предадена полезна информация от авторите на публикации по темата, но обобщенията са недостатъчни.

Трета глава е посветена на професионалното изпълнителство и обучение. В нея различаваме три основни момента: професионално ансамблово изкуство, сватбарски бранш и народно-инструментално обучение. Особено ценни тук са разсъжденията на отделните преподаватели по отношение на начините на внедряване на народно-инструменталното изпълнителско изкуство сред подрастващите,

трудностите които изпитват те, както и описанието на основните методи на обучение, които използват в днешните условия.

Към раздела "препоръки" ще включа и следните:

=стр.56 - "Появата на съборите в Граматиково, Копривщица, Рожан и други **регионални** събори..." - т.е. съборите не са регионални, а са национални.

=стр.68 - В изречението "Тъй **като не познава нотите** се учи по слухово-подражателен метод, **като не познава нотите.**" се е получило повторение на един и същи текст.

Настоящото изследване идва навреме и запълва определена празнина - дава полезна информация, дефинира профила на Варненския регион и конкретно фолклорните инструментални практики в него. Дисертантът се е справил много добре, черпейки информация от всички възможни теоретични източници, но най-вече от информатори на терен, което е една сложна и трудоемка задача. Трудът е стойностен и с принос в сферата на изкуството и към науката въобще.

Въпреки направените препоръки, оценката ми е положителна. Убедено считам, че Паолина Красенова Василева е достойна за присъждане на ОНС „Доктор“.

04.04.2022г

Проф. д-р Тодор Киров